בס"ד

תורת אביגדור

משיעורי ליל שישי של הגה"צ רבי אביגדור מיללער זצ"ל

נעשה ונשמע

"מתן תורה" און "קבלת התורה"

הייַנטיגע וואך, האבן מיר ענדליך דערגרייכט די גרויסע מאמענט פון מתן תורה, די גרויסע טרעפעניש צווישן אונז מיט הקב"ה, וואס איז פארגעקומען ביים בארג סיני, און צוגאב צו די גרויסע מעמד פון "מתן תורה", איז אויך געווען דאן "קבלת התורה". דאס איז צוויי אנדערע נושאים, 'באקומען' די תורה, און 'נעמען' די תורה.

ווען מיר רעדן וועגן קבלת התורה - באקומען די תורה, איז איינע פון די אויסערגעווענליכע אייגנשאפטן וואס מען זעט איז דער ווילן פון די אידן, זיי האבן אויסגעשריגן מיט איין קול נעשה ונשמע. זיי האבן נישט באקומען די גאנצע תורה אויף איינמאל, אלעס וואס זיי האבן אנגענומען איז געווען די יאך פון די תורה. זיי האבן אפילו נישט געווואוסט וואס זיי באקומען, נאר אז משה רבינו אין משך פון די יארן איז אריין אין אהל מועד, ווי עס שטייט אין פסוק '**וישמע את הקול מדבר אליו**', און ער האט געהערט די קול פון אויבערשטן רעדן צו אים, (במדבר ז' פט) משה רבינו הערט דעם אייבערשטן רעדן צווישן די צוויי כרובים און צוביסלעך האט זיך אנגעהויבן צו אנטפלעקן פאר די אידן וואס זיי האבן געמומען אויף זיך. דעריבער דאס וואס זיי האבן געטון ביים בארג סיני איז פאררעכנט געווארן פאר אן אקט פון גרויס געטריישאפט און איבערגעגעבקייט צו השם יתברך, אן צו וויסן וואס זיי בינדן זיך איין, אן צו וויסן צו וואס זיי שטימען צו, האבן זיי אלעס אנגענומען.

ווי אזוי איז מעגליך צו טון מער ווי מען וויייסט?

עס שטייט אין משנה אין אבות: **כל שמעשיו מרובין מחכמתו, חכמתו מתקיימת** (אבות ג, י"ב) יעדער וואס זיינע גוטע מעשים איז מער פון זיין קלוגשאפט, וועט זיין קלוגשאפט האבן א קיום. אויב א מענטש טוט מער ווי ער ווייסט, מער ווי ער האט געלערנט, דאס איז א מענטש וואס זיין חכמה וועט האבן א קיום. די שאלה איז אבער, ווי אזוי איז מעגליך פאר א מענטש צו ערפילן מער ווי ער ווייסט? אויב איר ווייסט צען הלכות קענט איר ערפילן צען הלכות, און אויב איר לערנט איין הלכה מער וועט איר קענען היטן עלף הלכות, אבער איר וועט נישט קענען ערפילן צוואנציג הלכות, איר קענט נישט ערפילן וואס איר ווייסט נישט, הלוואי זאלן אונזערע מעשים זיין אזויפיל ויפיל מיר לערנען, אבער אז אונזערע מעשים זאלן זיין מער ווי מיר ווייסן איז דאך כמעט אוממעגליך.

דער רבינו יונה איז מסביר, אז די משנה געבט אונז אן עצה טובה, איבערהויפט פאר מענטשן מיט שאיפות צו שטייגן. רבינו יונה זאגט אונז אז א מענטש זאל נישט ווערן צובראכן ביי זיך ווען ער זעט אז עס איז דא אזויפיל וואס ער ווייסט נאכנישט, ווייל טראצדעם וואס עס פעלט אים חכמה, האט ער

נאך אלץ גענוג געלעגנהייטן צו קונה זיין אלעס. ווייל אפילו אויב ער ווייסט זייער ווייניג, זאל ער זיך פאָרנעמען אויף לעתיד, אז ער וועט טון אלעס וואס ער קען צו לערנען, און וואס ער וועט לערנען אין די ספרים און וואס די חכמי התורה וועלן אים זאגן וועט ער טון. דאס הייסט אז נאך פאר ער הערט די ווערטער, נעמט ער אויף זיך דאס צו טון, און אין צען יאר ארום אויב ער וועט הערן נאך א מצוה וואס ער האט נישט געווואוסט ביז יעצט וועט ער דאס ערפילן תיכף ומיד אן קיין ספיקות. און וועט הקב"ה הערט דאס, זאגט ער, דער מענטש איז ביי מיר באשטימט אלס א מענטש וואס איז מצליח אין זיין לעבן, ער איז א מענטש וואס איך רעכן אז ער האט ערפילט אלע מצוות, אפילו וואס ער ווייסט נאך נישט, און אויך די מצוות וואס ער וועט קיינמאל נישט הערן דערפון. ניין, דאס איז נישט קיין קורצע וועג צו פארמיידן לערנען און צו פארמיידן דערגרייכונגען, אזא מענטש וואס וויל באמת טון דעם רצון השם, וועט זיכער גלוסטן צו לערנען, אבער אויב ער האט נישט קיין געלעגנהייט פאר געווויסע סיבות וואס איז נישט אין זיינע הענט, אבער ער האט שוין אנגענומען דאס צו טון, באקומט ער שוין די פולע שכר ווי גלייך ער האט געלערנט און קונה געווען.

דאס איז פשט פון "מעשיו מרובין מחכמתו". אויב א מענטש וויל זאגן מיט ערנסטקייט, איך ווייס אז עס איז דא אסאך צו לערנען און אסאך וואס איך טו נישט ריכטיג, אבער איך מאך אפ ביי מיר אז איך וויל אלעס ערפילן אן קיין צוריקהאלט, דאן וועט שוין פאררעכנט ווי זיינע מעשים אלע הלכות און פרטים וואס ער האט געמען אויף זיך. קומט אויס אז זיינע מעשים איז אסאך מער פון זיין חכמה, וואס איז באגרעניצט נאר צו וואס ער האט שוין געלערנט און וואס עס איז שוין באקאנט.

וועד האט אנטפלעקט דעם סוד

די חידוש וואס דער רבינו יונה געבט אונז צו פארשטיין, א קורצע און סודות־פולע פירוש, וואס מיר טרעפן אין דעם משנה, דער אבות דרבי נתן אין א הסבר אויף די משנה ברענגט ווי פאלגענד: שנאמר, נעשה ונשמע, די סוד ווי אזוי א מענטש קען דערגרייכן מער וואס ער וויסט, ליגט אין וועד וואס עם ישראל האט אנגענומען די תורה מיט "נעשה ונשמע". יענע געהויבענע טאג וואס עם ישראל איז געשטאנען ביים הר סיני און אנגענומען די תורה, האבן זיי פראקלאמירט די צוויי וועדטער, וואס האט געטוישט די היסטאריע פון דער וועלט אויף אייביג. די צוויי וועדטער איז געווען אזא גרויסע דערגרייכונג אז די גמרא זאגט אונז, **אמר רבי אלעזר: בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, יצתה בת קול ואמרה להן, מי גילה לבני רז זה**. וועך כלל ישראל האבן פאראויס געזאגט נעשה פאר נשמע, איז ארויסגעקומען א בת קול און געזאגט צו זיי, וועד האט אנטפלעקט פאר מיינע קינדער דעם סוד? (שבת פ"ח ב').

דער סוד פון נעשה ונשמע

וואס איז דער גרויסער סוד פון נעשה ונשמע וואס דער אויבערשטער האט אזוי אויסגעלויבט זיינע טייערע קינדער? דער ענטפער איז, אז די אידן האבן געזאגט 'נעשה' מיר וועלן טון, און נאכדעם 'נשמע' מיר וועלן זיך צוהערן וואס די האסט צו זאגן. זיי האבן אנגענומען בעפאר זיי האבן געוואוסט וואס דער אויבערשטער ערוואַרט פון זיי, אויב דער אויבערשטער וואלט זיי געזאגט אז זיי זאלן זיך שטעלן אויפן קאפ פאר צען מינוט... וואלטן זיי דאס געטון... די אידן זענען געווען אינגאנצן איבערגעגעבן צו השם יתברך אז זיי זענען געווען גרייט אלעס צו טון פאר זיינעט וועגן, און הקב"ה האט אריינגעקוקט אין זייער הארץ און געזען אז זיי זענען באמת גרייט פאר אלעס און אלעמען. נישט קיין חילוק וואס ער וועט זיי בעטן, האט דער אייבערשטער געזאגט צו זיי, פון מיין זייט איז עס כאילו איר האט שוין ערפילט מיינע געזעצן, עס איז געווארן פארראכנט ווי גלייך זיי האבן שוין געלערנט און איינגעהאלטן תורה ומצוות.

די אייזל אין אייער הויף

די געוואלדיגע מוסר השכל איז ווערד עס גוט דורכצוטון, ווייל אויב מיר ווילן עס אויספירן ביזן סוף קענען מיר זיין ווערד צו זכותים מער ווי אונזערע מעגליכקייטן. מיר וואלטן אלע געוואלט ברענגען קרבנות צום בית המקדש, מיר גליסטן צו ברענגן ביכורים און נאך אזויפיל טייערע מצוות וואס מיר ווילן דאס מקיים זיין, אבער מיר האבן ליידער נישט די מעגליכקייטן דערצו, און אפילו אנדערע מצוות וואס מיר קענען יא מקיים זיין, ווי למשל: שילוח הקן, פטר חמור, אבער אייער בני בית וועט, וואַרשיינליך נישט לאזן אריינברענגן אין אייער הויף אן אייזל און דאן זענט איר אן אונס, אבער אויב איר נוצט אייער כח המחשבה מיט אייער מעגליכקייט צו האבן א פייערדיגע התלהבות פאר די ווערטער פון השם יתברך, למ. איר קענט גליסטן און זיך פארשטעלן ווי איר טוט באמת די מצוה פון פטר חמור מיט אלע הידורים, דאן קענט איר מקבל זיין די גאנצע תורה מיט אלע אירע פרטים, אפילו אויב איר האט עס נישט געלערנט און געטון, קענט איר נאך אלץ באקומען שכר ווי גלייך איר האט עס געטון.

א מענטש וועט קיינמאל נישט קענען אלעס

א מענטש וועט קיינמאל נישט האבן די מעגליכקייטן אלעס צו קענען! אוודאי אז איר דארפט אלע אייערע לעבנס־טעג האבן אן אמביציע צו לערנען נייע זאכן, נייע מצוות, נייע הנהגות, נייע שאיפות, נייע באציאונגען, ווייל עס איז נישט קיין חילוק ווי אלט איר זענט, קענט איר אלס אנדעקן נייע זאכן צו טון, נייע דרכים אין עבודת השם וואס איר האט קיינמאל פריער נישט געוואוסט פון דעם.

אפילו רב יוחנן דער גרויסער אמורא ווען מען האט אים געזאגט וועגן א געוויסע אויסדרוק וואס ריש לקיש האט געזאגט, איז עס געווען פאר אים א וואונדער ווייל ער האט עס קיינמאל פריער נישט געהערט, רבי יוחנן האט אים געפרעגט פון וואו האט איר דאס געזומען, האט ריש לקיש געענטפערט: איך האב דאס געזומען פון ספרי. רבי יוחנן האט נאך נישט געלערנט דעם גאנצן ספרי, דעריבער האט ער פאר דריי טעג געזאגט דעם ספרי, זעט מען פון דעם אז אפילו אזא גרויסער אמורא האט נאך געהאט א חלל וואס אנצופילן.

אבער עס איז נישט מעגליך פאר א בשר ודם צו ערפילן יעדע פרט און פרט וואס הקב"ה פארלאנגט פון אים, דערפאר דארף א מענטש ארבעטן אויף זיך צו קונה זיין די מדה וואס ווערט גערופן "קבלת התורה", אננעמען די תורה. נישט ווי איר טראכט אז קבלת התורה איז א זאך וואס איז שוין געטון געווארן דורך אונזערע איר עלטערן וועלכע האבן שוין געטון די ארבעט פאר אונז און יעצט קענען מיר זיך אפרופן, מיר וועלן נאר זיצן און הערן וואס דער בעל קורא לייגט, אפשר וועלן מיר זיך אויפשטעלן פאר די "עשרת הדברות" און מיינען אז דאס איז געוג, ניין, דאס איז נאך נישט גענוג, מיר דארפן ממשיך זייך צו מקיים זיין קבלת התורה, מיר דארפן ארבעטן צו זיין מער און מער ווי ליג און גרייט פאר קיום תורה ומצוות, און אזוי באקומען מער שכר פאר די מעשים וואס מיר וועלן גאנץ מעגליך טון אדער לערנען.

איר ווייסט וויפיל זאכן מיר קענען נישט ערפילן אבער מיר קענען עס מקבל זיין אין אונזער מח? הונדערטער און טויזנטער זאכן! דאס לעבן איז פול מיט געלעגנהייטן, און דאס איז דער סוד פון נעשה ונשמע, עס איז א וועג צו א לעבן פון דערגרייכונגען, איר זענט מער נישט איינגעצוימט צו זאכן וואס איר קענט נישט דערגרייכן, ווייל ווי נאר איר ווילט עס האבן און איר גליסט דאס צו טון און איר זענט מקבל דאס צו טון, איז דאס שוין א דערגרייכונג ווי גלייך מען האט דאס ווירקליך געטון.

באזוכן די קראנקע אין די קאמערן פון אייער מח

די גמרא אין ברכות (ו' א') ברענגט: '**חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה**', אויב א מענטש האב געוואלט טון א מצוה, אבער פאר א געוויסע סיבה וואס איז נישט אין זיין בחירה האב ער עס נישט געקענט טון, ווערט עס פארראכנט פאר אים אזוי ווי ער האט דאס מקיים געווען. לאמיר זאגן אז דער מענטש האט געוואלט מבקר זיין א חולה, האט ער געקויפט א קויש מיט פרוכט און עס געברענגט צום שפיטאל, אבער עפעס איז געשען וואס האט אים צוריקגעהאלטן פון צו טון די מצוה. למשל, ווען ער איז אנגעקומען צום שפיטאל, האט מען אים געמאלדן אז דער פאציענט איז שוין אהיים געגאנגען, ער פון זיין זייט האט געטון וואס ער האט געקענט, אבער ער איז אן אונס, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, די תורה רעכנט פונקט ווי ער וואלט געטון די מצוה, זעען מיר פון דעם אז הקב"ה מעסט לויט די כוונה.

דאס איז זייער א וויכטיגע נקודה, ווייל מיר גייער אדורך אונזער לעבן מיט א טעות מיינענדיג אז מיר ווערן געמאסטן לויט די מעשים וואס מיר האבן דערגרייכט, אבער דאס איז א פאטאלע טעות, איר מוזט וויסן אז אייער גרויסקייט אין אייער פלאץ אין עולם הבא ווערט געראכענט לויט אייערע רצונות און כיסופים וואס איר בענקט און די קעמערלעך פון אייער מח.

קען זיין אז עס איז דא א געוויסע *שלימות* וואס מען איז קונה ביים טון די מעשים, זייער מעגליך. איר קענט דערגרייכן מער *שלימות* ווען איר שטייט אקטיוו ביים בעט פונעם חולה און איר דערלאנגט אים די עסן וואס איר האט געברענגט און איר *שמועסט* מיט אים, אייער קערפער איז פיזיש באשעפטיגט אין דעם מצוה צוזאמען מיט די גוטע געדאנקען פון אייער מח, אבער די עצם מצוה ווערט דערגרייכט אין ביידע פעלער.

דאס איז אקטואל פארגעקומען ביים בארג סיני, כלל ישראל איז געווען פול מיט התלהבות ווען זיי האבן געהערט דעם קול פון אייבערשטן, אז זיי האבן אויסגעשריגן "נעשה ונשמע" אבער וואס האבן זיי שוין געקענט טון, זיי האבן דאך נאכנישט געוואוסט וואס מען דארף טון, עס איז געווען נאנס ולא עשה, פארדעם האט עס דער אויבערשטער אנגענומען ווי גלייך זיי האבן עס שוין געטון. דאס האט הקב"ה געמיינט צו זאגן ווען ער האט זיי געפרעגט, ווער האט אייך מגלה געווען דעם סוד? עס איז א גרויסע סוד. ווייל איר באקומט *שכר* פאר אזא צוגאנג, אין דעם טאג האבן מיר געלערנט די יסוד פון 'רצונות' צו דינען דעם אויבערשטען, אפילו ווען די מעשים זענען צו ווייט צו דערגרייכן.

די האפענונג פון דוד המלך

מיר געפונען אז דוד המלך האט זיך באנוצט מיט אן אויסדרוק פון '**אחלי** יכונו דרכי לשמור חקיך', איך האף אז מיין רצון זאל זיין ריכטיג צו היטן דיינע געזעצן, (תהילים קי"ט) דוד המלך זאגט נישט "באשעפער ביטע העלף מיר, פיר מיר". ער זאגט א לשון 'אחלי' מיין טיפסטע וואונטש, יחול מיינט האפן, דוד המלך האט געהאפט אז דער אויבערשטער וועט אים פירן.

אויב איר ווילט מצליח זיין אויף דער וועלט, איז נישט גענוג נאר צו דערגרייכן, מען דארף בענקען און גליסטן אז הקב"ה זאל אונז פירן אין די ריכטיגע וועג, איר זאלט וויינען פון טיפענישן פון אייער הארץ, אחלי, "איך האף צו דיר השם יתברך אז איך זאל קענען טון דיינע מצוות".

"געוואלדיג" זאגט דער אויבערשטער, "די האפסט צו מיר? די טוסט נישט נאר די טרוקענע מעשים ווייל מ'מוז עס טון, נאר די האפסט באמת אין דיין הארץ. אויב אזוי רעכן איך ווי גלייך די האסט געטון די זאכן וואס די גליסט צו טון.

דער ארעמער גביר

איך וועל דערציילן א קליין מעשה'לע. די תלמידים פון **ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל** האבן צוגעקוקט ווי דער רב שטייט מיט אן אלטן מאן פארטיפט אין א שמועס וועגן אינצווישן גייען די טענער ארויף און אראפ. מען האט צוגענייגט אן אויער און זיי האבן געהערט ווי דער רב, איז מסביר פאר דעם אלטן די וויכטיגקייט פון אויפשטעלן א כולל און שטיצן אינגעלייט וועלכע הארעווען אין לערנען א גאנצן טאג.

רבי ישראל סאלאנטער איז געווען דער ערשטער וואס האט אויפגעשטעלט די גאנצע מושג פון כוללים. און כדי צו דערגרייכן זיין ציל איז ער אלע זיינע לעבנס טעג געווען פארנומען צו טרעפן די ריכטיגע קאנדידאטן וואס זאלן אים העלפן אויפשטעלן און שטיצן זיינע אונטערנעמונגען. וועג די תלמידים האבן זיך אונטערגעהערט די שמועס צווישן דעם רב און דער אלטער איד זענען זיי געווען זיכער אז עס רעדט זיך דא פון א גרויסער גביר וועלכער וועט אויפשטעלן און אויסהאלטן דעם כולל. וועג יענער איז אוועקגעגאנגען האבן די תלמידים זיך געטרויעט צו פרעגן וואר יענער איז. צו זייער גרויסן שטוינונג האט דער רב זיי געענטפערט אז יענער איז א פשוט'ער ארעמאן...

"פארוואס האט דער רב אוועקגעגעבן אזויפיל פון זיין טייערע צייט אים צו איבערערעדן וועגן די וויכטיגקייט פון א כולל?" האבן זיי זיך געוואונדערט. זיי האבן גוט געקענט דעם רב און האבן געוואוסט אז ער איז נישט אזא איינער וואס פארברענגט סתם לייד'יגע צייט. דער רב האט נישט לאנג געלאזט זיינע תלמידים אין ספיקות. מיט א קלארקייט האט ער זיי געפרעגט: "און אויב ער איז אן ארעמאן דארף ער נישט **וועלן** א כולל? נאר ווייל ער האט נישט די מעגליכקייט אויסצוהאלטן א כולל פטר'ט דאס אים פון צו **וועלן** אויסהאלטן א כולל?"

דער ארעמאן, אן קיין פרוטה אין טאש דארף וועלן האבן א חלק אין א כולל, און פארדעם איז געווען וועדר פאר רבי ישראל סאלאנטער צו פארברענגען פון זיין טייערע צייט צו מסביר זיין פאר א איד די וויכטיגקייט פון מייסד זיין כוללים און שטיצן תלמידי חכמים אז ער זאל באקומען א רצון. און ווי נאר ער וועט אויפבויען זיין רצון צו גרינדן און שטיצן דעם כולל וועדט ער פאררעכנט וועדן ווי נאנס ולא עשאה, ער איז אן אונס, ער קען נישט אויספירן למעשה, ער האט נישט די געלט דערצו, זיין ארעמע מצב האלט אים אפ פון אויספירן זיין רצון צו מעשים, דערפאר באקומט ער די זכות ווי גלייך ער האט עס געטון, מעלה הכתוב כאילו עשאה, הקב"ה רעכנט עס שוין כאילו ער האט עס שוין געטון.

פון דא קען מען זען, אז א מענטש טאר קיינמאל נישט אויפגעבן זיין האפענונג פון טון גוטע מעשים, ער קען ניצן זיין מח בריייט צו טראכטן זאכן וואס ער וואלט וועג געוואלט דערגרייכן, און זיך קאנצענטרירן אין דעם מיט רצונות, און אזוי וועט ער דערגרייכן זאכן וואס ער קען נישט דערגרייכן.

פון דא קען מען זען, עס איז נישט דא קיין סוף צו די גרויסקייט וואס א מענטש קען דערגרייכן, איינמאל ער פארשטייט דעם סוד פון נעשה ונשמע, דעם יסוד פון וועלן ערפילן דער רצון השם מיט א גאנצקייט. א מענטש'ס טייערסטע אוצר וואס איז אין זיין באזיץ איז זיין מח, וואס דארט איז דער איינטריט־קארטל צו דער קומענדיגער וועלט. און אזוי ווי יעדער מענטש קען פאָרעמען זיינע געדאנקען אזוי ווי ער וויל, איז עס זיין אחריות צו פארברענגען אלע זיינע טעג פון זיין לעבן צו מקבל זיין די תורה אין יעדן פרט, וואס אייער מח איז ערמעגליכט צו פאָרעמען. איינמאל איר האט שוין געארבעט מיט געטריישאפט צו דינען דעם אייבערשטען, אזוי ווי מיר האבן שוין פריער געדעדט, קענט איר ווערן א מענטש וואס האלט אויס גרויסע תורה'דיגע קהילות, א מענטש וואס ענדיגט ש"ס מיט קצות, און טראגט תפילין א גאנצן טאג. איר קענט זיין דער גביר וואס טיילט אויס טשעקס פאר כולל אינגעלייט פון דער גאנצער וועלט.

עס איז נישט דא קיין סוף צו אייערע שאיפות וואס איר קענט דערגרייכן, די אלע זאכן קומט פאר אין די טיפענישן פון אייער מח, אבער ביי השי"ת איז עס פאררעכנט כאילו עשאה, ווי גלייך איר האט ווירקליך געטון די זאכן אויף אן אמת, ווייל אין די מח פון מענטש קען מען טרעפן אמת'ע גרויסקייט.

צו באשטעלן ביי אונז
קונטרסים גליונות פאר:

שבת באווארפן / שבת שבע ברכות,
שבת התוועדות, אא"וו.

מיט די תפילות, קריאת התורה,
זמירות און ברהמ"ז

לויט אייער פארלאנג,

פארבינדט אייך מיט אונז ווי פריער אין וואך

615.680.9029
gilyonosshabbos@gmail.com

ליינט די גליון יעדע
וואך אין די קונטרס
"גליונות לשב"ק",

איר ווילט אוודאי אריינגיסן חיות אין הונדערטער מענטשן

מיט אביסל געלט

רופט אריין צו אויסקלויבן אייער וואך

845-213-7571

לויט וויפיל געלט אזויפיל קאפיס קענען מיר מאכן

נדבת השבוע

פ׳ יתרו נתנדב

ע״י מו״ה יחיאל מיכל הכהן גלאנץ הי״ו

זכות הרבים יעמוד לו להתברך בכל מילי דמיטב

א טעם אין די תורה הקדושה

שאלה:
ווי אזוי קען א מענטש שפירן די זיסקייט אין תורה לערנען?

תשובה:

איך וועל אייך זאגן א רעצעפט פאר זיסקייט אין לערנען: מיר זאגן יעדן אינדערפרי והערב נא... ביטע מאך זיס די תורה אין מיין מויל. דוד המלך זאגט לגבי תורה לערנען: 'מתוקים מדבש ונפת צופים', ס'איז זיסער ווי האניג, אין די טראפן פון די האניג נעמט. דוד המלך זאגט אז ווען ער האט געלערנט האט ער געשפירט א זיסערע טעם ווי האניג.

איך קען אייך נישט זאגן ווי אזוי דוד המלך איז צוגעקומען צו די דרגה, אבער איך קען אייך זאגן א קליינע טיפ: נאכדעם וואס איר לערנט א שטיקל גמרא, קליין ווי א דריטל עמוד, זאגט עס ארויס הויך בעל פה, נישט יעדע וואכן אזוי ווי די גמרא זאגט עס, נאר רעדט ארויס הויך די גאנצע סברה, די שכל פון די סוגיא. שטאטעלעך רעד עס ארויס, בקול רם, בעל פה. און נאכדעם טוטס עס נאכאמאל, און נאכדעם א דריטע מאל. די דריטע מאל וועט עס ווערן אזוי זיס אין אייער מויל ווי האניג.

ס'איז אזוי ווי איר קייט ברויט וואס האט אין זיך סטארדזש, און די פליסיקייט פון מויל האט אין זיך אן ענזיים וואס הייסט Ptyalin די ענזיים איז גורם אז די סטארדזש זאל ווערן צוקער, און ווי לענגער מ'קייט די ברויט - אלס זיסער ווערט עס. די זעלבע זאך, ווי לענגער מען קייט די גמרא, ווערט עס אלס זיסער און זיסער אין אייער מויל. אלזא, די ענטפער איז חזרה, חזר'ט איבער נאכאמאל און נאכאמאל בעל פה דאס וואס איר האט געלערנט. נאך א שטיק צייט וועט איר פילן א מורא'דיגע שמחה און זיסקייט ווען איר לערנט תורה.

שאלות און תשובות
מיט
ר' אביגדור מיללער זצ"ל